

Sleutel voor de wilde rozen van Nederland

Piet Bakker en Jan Klinckenberg (27 november 2025)

Rosa L. - Roos

Deze sleutel is gebaseerd op morfologische kenmerken maar DNA-onderzoek tot dusverre onvoldoende duidelijkheid heeft opgeleverd in de evolutie van wilde rozen. In Heukels' Flora 24 (2020) is bij het geslacht *Rosa* vermeld: "Het lijkt pas zinvol de morfologisch gedefinieerde taxa te herzien als de evolutie binnen de groep helder is."

De taxonomie in deze sleutel is gebaseerd op een digitale publicatie van Piet Bakker, Bert Maes, Roger Maskew & Clive Stace: Dog-roses (*Rosa* sect. *Caninae*): towards a consensus taxonomy. *British & Irish Botany* 1(1): 7-19, 2019. In 2023 is deze indeling ook overgenomen in de Flora van België.

Aan deze sleutel zijn 15 hybriden toegevoegd die voor het eerst na 2020 (de verschijning van Heukels24) in Nederland zijn waargenomen. Deze 15 hybriden zijn al langer bekend uit België, Groot-Brittannië en Ierland. Vijf andere hybriden die al in Gorter 2011 waren opgenomen staan wel in Heukels24 en in deze sleutel.

Bij het gebruik van de sleutel in Heukels24 (2020) loop je soms vast. Dit is opgelost door de uitbreiding met 15 hybriden. Een voorbeeld is dat de meest voorkomende hondsroos *Rosa x insignis* (*R. canina* x *R. squarrosa*) niet in Heukels24 staat.

Deze sleutel wordt nu ook gebruikt bij de validatie van wilde rozen voor waarneming.nl en de NDFF. Alle hybriden zijn met uitgebreid fotomateriaal op waarneming.nl te vinden.

Vrijwel alle in Nederland voorkomende wilde rozen behoren tot de sectie *Caninae* van het geslacht *Rosa*. Dit betreft *Rosa glauca* en de subsecties *Rubigineae* (Egelantierrozen-groep), *Vestitae* (Viltrozen-groep) en *Caninae* (Hondsrozen-groep). Alle soorten van de sectie *Caninae* zijn gestabiliseerde hybriden die als soorten beschouwd worden. Deze sectie kenmerkt zich door polyploidie en matroclinie. Bij diploïde soorten bevat de celkern twee sets chromosomen. Dit is het geval bij *R. majalis*, *R. rugosa* en *R. nitida*. Bij alle soorten van de sectie *Caninae* bevat de celkern meer dan twee sets chromosomen. De meeste soorten van deze sectie zijn pentaploid (5 sets chromosomen) maar bij enkele soorten zijn ook 4, 6 of 8 sets chromosomen aanwezig.

Matroclinie is een uiterst ingewikkeld voortplantingssysteem dat sterk afwijkt van vrijwel alle andere geslachten in het plantenrijk. Zelfs bij kruisingen tussen verschillende secties en subsecties van het genus *Rosa* kan sprake zijn van matroclinie. Bij matroclinie lijken de nakomelingen het meest op de moeder. Dat is zichtbaar in de morfologie en op moleculair niveau. Het treedt zowel na bestuiving door een ander exemplaar van dezelfde soort op als na kruising tussen twee verschillende soorten. Pentaploïde rozen bezitten vijf sets chromosomen in de celkern. Daarbij zijn vier sets chromosomen afkomstig van de moeder en één set van de vader (resp. 4/5 en 1/5). Beharing en bekliering van de bladen zijn afkomstig van de moeder; de diameter van de stijlopening en de stand en tijdstip van afvallen van de kelkbladen worden via de vader overgeërfd. De hybride tussen een vrouwelijke Viltroos en een mannelijke Egelantier lijkt op een Viltroos; de omgekeerde (reciproke) kruising tussen een vrouwelijke Egelantier en een mannelijke Viltroos lijkt op een Egelantier. Beide kruisingen hebben de naam *R. x avrayensis*. Reciproke kruisingen van *R. x biturigenis*, *R. x nitidula* en *Rosa x suberecta* zijn ook in de sleutel opgenomen.

Bij kruising met een matrocline soort wordt de naam van de moeder vooraan in de formule van de hybride geschreven. Dat is van belang voor de herkenning van reciproke kruisingen.

Nog steeds vindt hybridisatie plaats waarbij sommige hybriden algemener zijn dan een of twee van hun ouders. Vaak zijn die hybriden fertiel. Algemener dan een of twee van hun ouders zijn *R. x insignis* (*R. canina* x *R. squarrosa*), *R. x subcanina* (*R. canina* x *R. vosagiaca*), *R. x subcollina* (*R. canina* x *R. caesia*), *R. corymbifera* x *R. tomentella*, *R. x gremlii* (*R. rubiginosa* x *R. micrantha*). In sommige streken geldt dit ook voor *Rosa x avrayensis* (*R. rubiginosa* x *R. tomentosa*). Om het nog ingewikkelder te maken is gebleken dat hybridisatie niet alleen plaats kan vinden tussen twee verschillende soorten van een zelfde sectie of subsectie maar ook tussen een soort van de sectie *Caninae* met een soort uit een andere sectie (met name met *R. spinosissima*, *R. arvensis* of *Rosa rugosa*).

De sleutel in Heukels24 eindigt bij drie subsecties van de sectie *Caninae*. Binnen deze subsecties zijn met kleine letters soorten en hybriden aangegeven. Dit betreft echter slechts vijf van de twintig hybriden die we in Nederland tegenkomen. Het gaat om de subsecties *Caninae* (Hondsrozen-groep), *Vestitae* (Viltrozen-groep) en *Rubigineae* (Egelantierrozen-groep). Deze subsecties komen in een ruime soortopvatting overeen met de verzamelsoorten *R. canina* s.l., *R. tomentosa* s.l. en *R. rubiginosa* s.l. De soort *Rosa canina* is *Rosa canina* s.s.

De ruime soortopvatting in Heukels24 is gebaseerd op de Standaardlijst van de Nederlandse Flora (2020). Daarin zijn verscheidene rozensoorten en hybriden van de sectie *Caninae* gelumpd waardoor veel informatie verloren is gegaan. Met name voor de biodiversiteit is informatie over microsoorten en hybriden onmisbaar.

Een blad van een wilde roos is meestal samengesteld uit 5 of 7 deelblaadjes. Aan de basis van de bladsteel staan twee steunblaadjes die met de bladsteel zijn vergroeid. De bladsteel loopt door in de bladspil (rachis), de hoofdas van het oneven geveerde blad. Op de bladspil staan de blaadjes ingeplant; ieder blaadje heeft een hoofd- of middennerf en een aantal zijnerfjes. De bottels zijn aan de bovenkant afgesloten door een schijf (discus).

Bekijk meerdere bladen en bottels van een struik. Voor een betrouwbare determinatie zijn rood kleurende bottels tussen eind juli en oktober noodzakelijk. Een loop is nodig om beharing en bekliering goed waar te nemen. Afwijkende vormen kunnen veroorzaakt worden door schaduw, droge of natte zomers. Bladkenmerken dienen aan kortloten bestudeerd te worden. Dat zijn korte bloemdragende zijscheuten die niet verhout zijn. Bij rozen van de sectie *Caninae* wordt de centrale bottel in een bloeiwijze genegeerd daar deze oudste bottel vaak afwijkt van alle andere bottels in dezelfde bloeiwijze door grotere bottel en kortere bottelsteel. De doorsnede van het stijkkanaal (orificium) wordt gemeten op de nauwste plek van een in de lengterichting doorgesneden bottel. Indien dit te omslachtig is kan de in Engeland gangbare methode gebruikt

worden. Daarbij wordt de doorsnede van de uitmonding van het stijlkanaal in de discus die van bovenaf zichtbaar is gerelateerd aan de doorsnede van de hele discus. De relatie tussen beide systemen staat hieronder. Bij verzamelen van rozen voor een herbarium dienen behalve een kortlot een verhout stuk stengel (2 à 3 jaar oud) en meerdere opengesneden bottels verzameld te worden.

Doorsnede stijlkanaal	Verhouding tussen doorsnede stijlkanaal en doorsnede discus
> 1,2 mm	> 1/3 deel van $\varnothing$ discus
0,8 – 1.2 mm	1/3 – 1/5 deel van $\varnothing$ discus
< 0,8 mm	< 1/5 deel van $\varnothing$ discus

Bij verzamelen van rozen voor een herbarium dienen behalve een kortlot een verhout stuk stengel (2 à 3 jaar oud) en meerdere opengesneden bottels verzameld te worden.

Overzicht van de in Nederland voorkomende rozensoorten

(Alle 20 hybriden zijn weggelaten. Ingeburgerde soorten zijn wel opgenomen. Op basis van DNA-onderzoek is de subsectie Tomentellae in subsectie Caninae opgenomen. De tot Noord-Amerika beperkte sectie Carolinae is opgenomen in de sectie Rosa, die voorheen sectie Cinnamomeae werd genoemd).

Genus Rosa						
Sectie Caninae				Sectie Pimpinellifoliae	Sectie Rosa	Sectie Synstylae
Subsectie Rubigineae Egelantierrozen-groep	Subsectie Caninae Hondsrozen-groep	Subsectie Vestitae Viltrozen-groep	Subsectie Rubrifoliae			
4 soorten	6 soorten	2 soorten	1 soort	1 soort	4 soorten	2 soorten

Sectie Pimpinellifoliae		Sectie Rosa		Sectie Synstylae	
Rosa spinosissima	Duinroos	Rosa majalis	Kaneelroos	Rosa arvensis	Bosroos
		Rosa nitida		Rosa multiflora	Veelbloemige roos
		Rosa rugosa	Rimpelroos		
		Rosa virginiana	Virginische roos		

Egelantierrozen-groep		Hondsrozen-groep		Viltrozen-groep		Subsectie Rubrifoliae	
Ros agrestis	Kraagroos	Rosa canina	Hondsroos	Rosa tomentosa	Viltroos	Rosa glauca	Bergroos
Rosa elliptica	Wigbladige roos	Rosa caesia	Behaarde struweelroos	Rosa sherardii	Berijpte viltroos		
Rosa micrantha	Kleinbloemige roos	Rosa corymbifera	Heggenroos				
Rosa rubiginosa	Egelantier	Rosa squarrosa	Beklierde hondsroos				
		Rosa tomentella	Beklierde heggenroos				
		Rosa vosagiaca	Behaarde struweelroos				

1. Stijlen lang; stijlen en stempels vergroeid tot een ver buiten het stijlkanaal uitstekend zuiltje (zowel aan bloem als bottel zichtbaar) 2
- Stijlen kort en vrij, niet tot een zuiltje vergroeid (zowel aan bloem als bottel zichtbaar) 4
2. Steunblaadjes franjeachtig ingesneden. Bladrand scherp gezaagd, niet gewimperd. Bloeiwijze met 10-20 bloemen in een tros, soms schermvormig. Bloemkroon 2-3 cm in diameter. Bloemen gewoonlijk wit, soms (vooral na overvloedige regen) roze verkleurend. Bottels tot 7 mm lang. Takken stevig en gebogen. Struik rechtopstaand of windend-opstijgend. 3,00-5,00 m hoog. Mei-aug. Tuinstruik, veel aangeplant langs wegen en in parken en van hieruit zich verspreidend. Zeer alg. Oorspr. uit O-Azië. Invasieve exoot.
Rosa multiflora Thunb.
Veelbloemige roos
- Steunblaadjes gaafrandig. Bloeiwijze met een klein aantal bloemen of bloemen alleenstaand. Bloemkroon 3-6 cm in diameter 3
3. Bloemen wit. Bloemen meestal alleenstaand, soms 2-6 bij elkaar in een trosvormige bloeiwijze. Bottels 1-1,5 cm lang. Discus vlak. Bottelsteel meestal beklieerd. Slanke haakvormige, naaldvormige of sikkelvormige stekels, nooit driehoekig. Bladrand met verbrede tanden, enkelvoudig gezaagd, vaak gewimperd. Takken slap en lang, blauwachtig groen, vaak berijpt. Struik liggend of windend-opstijgend, 0,50-3,00 m hoog, Juni-juli. Op vochtige, voedselrijke, vaak kalkhoudende grond, vooral aan bosranden. Zeld. in Z, zeer zeld. in S en Dr, vroeger ook in E.
Rosa arvensis Huds.
Bosroos
- Bloemen wit-lichtroze. Bloeiwijze met een klein aantal bloemen. Bottels meer dan 1,5 cm lang. Discus conisch (kegelvormig). Bottelsteel met een beperkt aantal klieren. Minstens een aantal stekels driehoekig (deltoid). Stijlen en stempels in ongelijke mate vergroeid tot een zuiltje: bij sommige bottels wel, bij andere minder. Blaadjes aan beide zijden onbehaard, aan onderzijde niet beklieerd. Bladrand meestal enkelvoudig gezaagd, maar soms ook meervoudig gezaagd. Stekels variërend van fors en driehoekig (deltoïd) tot minder fors en meer hakig. Er is variatie in de vorm van de bottels. Zeer zeld. (*R. canina* L. var. *andegavensis*). (*R. stylosa* x *R. canina*).
Oude vondsten betreffen waarschijnlijk *R. x nitidula*
- Rosa x andegavensis** Bastard
4. (1) De beide buitenste kelkbladen aan beide kanten en de middelste aan één kant met bladachtige aanhangsels, de twee binnenste gaafrandig 14
- Alle kelkbladen gaafrandig, zonder bladachtige aanhangsels of hoogstens met enkele kleine, smal-driehoekige, franjeachtige zijslipjes (verscheidene bloemen of bottels bekijken) 5
5. Rijpe bottels oranje- tot donkerrood 8
- Rijpe bottels zwart of bruinachtig paars. 6
6. Bloem- en bottelsteel beklieerd, bottels 10-15 mm lang 7
- Bloem- en bottelsteel, bottels, onderzijde van de blaadjes en kelkbladen onbeklieerd. Bottels 5-12 mm lang. Bloemen meestal alleenstaand, 3-5 cm in doorsnede. Kroonbladen wit, zelden roze aangelopen, 1-2,5 cm lang. Blaadjes 7-11-tallig, (vrijwel) onbehaard. Dwergstruik, 0,1-1,0 m hoog, zeer dicht en ongelijksoortig bestekeld, met korte en langere, soms iets gebogen stekels. Mei-juni, soms weer aug-okt. Op droge, matig voedselrijke, meestal kalkhoudende grond, op duinhellingen. Plaatselijk vrij alg. in R en W; elders aangeplant en verwilderd. (*R. pimpinellifolia* L.)
- R. spinosissima** L.
Duinroos
7. Stengel rechtopstaand, 0,5-2 m hoog. Bloemen 6-7 cm in doorsnede. Kroonbladen wit, bij het begin van de bloei geel. Minder dicht bestekeld dan *R. spinosissima*. Aangeplant en verwilderd. Verspreiding onvoldoende bekend. Afkomstig uit het Altai-gebergte in C.-Azië. (*R. spinosissima* 'Grandiflora', *R. altaica* Willd.)
- R. spinosissima** var. **altaica** (Willd.) Rehder
- Plant iets forser dan *R. spinosissima*. Soms ook enkele klieren op bladsteel, onderkant van de blaadjes, rand en onderkant kelkbladen. Stekels zoals bij *R. spinosissima* met mogelijk ook enkele forse hakige stekels, zoals bij *R. rubiginosa*. Bloemen 3-5 cm in doorsnede. Meestal groeiend tussen *R. spinosissima* en met *R. rubiginosa* in de buurt. Op droge, matig voedselrijke, meestal kalkhoudende grond op duinhellingen. In R, W en E (zeldzaamheid niet bekend) en zeer zeld. in Z. (*R. x cantiana* (Wolley-Dod) Wolley-Dod), (*R. spinosissima* x *R. rubiginosa*)
- R. x bituricensis** Boreau
8. (5) Takken gelijksoortig bestekeld met één type kale stekels of ongelijksoortig bestekeld met grote en kleine, kale stekels. Jonge takken blauwachtig berijpt, glanzend rood of soms groen en dof. 11
- Takken ongelijksoortig bestekeld en zeer dicht bezet met grote behaarde stekels en kleine onbehaarde naaldvormige stekels. Jonge takken groen, niet glanzend. 9
9. Takken met een klein aantal gebogen stekels tussen de grote behaarde stekels en kleine onbehaarde naaldvormige stekels 10
- Bladen sterk rimpelig, donkergroen, met 7-9 blaadjes met licht afgeronde voet en 2-5 cm lang. Jonge takken viltig behaard. Kelkbladen op de bottels steil opgericht. Bloemkroon helderroze, purperrood of wit, 6-8 cm in doorsnede. Bottels zeer groot, breder dan hoog, 15-25 mm lang en 25-35 mm breed, meestal spaarzaam beklieerd, soms onbeklieerd, bottelsteel knikkend. 1,00-2,00 m hoog. Mei-juli (herfst). Zeer alg.; ook aangeplant. Oorspr. uit O.-Azië. Wordt ook wel Japanse bottelroos genoemd.
- R. rugosa** Thunb.
Rimpelroos
- Blaadjes ± glad, lichtgroen, (5-) 7 blaadjes met versmalde voet en 3-5,5 cm lang. Jonge takken meestal onbehaard, soms zeer kort behaard. Bloemkroon roze of rood, 5-10 cm in doorsnede. Bottels beklieerd, 0,8-1,5 cm lang, rond of hoger dan breed, bottelsteel rechtopstaand. Kelkbladen op de bottels afstaand tot steil opgericht. 1,00-1,50. Juni-juli (herfst).

In Boskoop ontstaan als kruising van *R. rugosa* met een onbekende soort. Als onderstam aangeplant en vaak lang doorlevend, vaak dichte struwelen vormend. Verspreiding onvoldoende bekend wegens verwisseling met *R. rugosa*.

R. 'Hollandica'

Hollandse rimpelroos

10. Roos lijkt op *Rosa rugosa*: een uitlopers makende roos met zeer fijne voornamelijk rechte stekels. De vorm, de nervatuur van de bladeren en de diep karmozijnrode bloemkleur zijn van moeder *Rosa rugosa*, maar de kaalheid van de bladeren en de enkele iets gekromde stekels van de vader *Rosa canina*. In tegenstelling tot Rimpelroos kan een deel van de kelkbladen geveerd zijn. De kroonbladen zijn iets smaller dan bij *Rosa rugosa*. De bladen zijn kaal of behaard, vooral op de nerven aan de onderzijde van het blad. (*R. rugosa* x *R. canina*)

Rosa x praegeri Wolley-Dod

Rimpelroos x Hondstroos

11. (8) Bladjes glanzend, voet wigvormig. Kelkbladen na de bloei afstaand of iets teruggeslagen, afvallend vóór of bij rijping (roodkleuring) van de bottels. 13
- Bladjes niet glanzend, voet afgerond. Kelkbladen na de bloei rechtopstaand, tot na rijping (roodkleuring) van de bottels blijvend. 12

12. Jonge takken niet blauwachtig berijpt. Bladjes aan de bovenzijde blauwgroen en onbehaard tot licht aanliggend behaard, aan de onderzijde grijsgroen en dicht behaard. Bladspil en bladsteel dicht behaard. Bloemen meestal alleenstaand, soms 2-3 bijeen. Bloemkroon rood. Kelkbladen niet of zeer zwak beklierd, iets langer dan de kroonbladen. 0,30-1,50 (-3,00). Juni-juli. Zeld., vnl. in R. Ook aangeplant. Oorspr. uit N- en M-Europa en Azië. (*R. cinnamomea* L. 1759 non 1753).

R. majalis Herrm.

Kaneelroos

Opm. De steriele cultivar met half gevulde bloemen ('**Foecundissima**') is algemener dan de vorm met enkele bloemen.

- Jonge takken blauwachtig berijpt. Bladjes in jonge toestand blauw of roodachtig berijpt, meestal onbehaard, soms aan de onderzijde op de hoofdnerf behaard. Bladsteel en bladspil onbehaard. Kelkbladen beklierd, dubbel zo lang als de kroonbladen, na de bloei rechtopstaand, tot na de rijping van de bottels. Bloemkroon diep karmijnrood tot roze, met witte nagel, 2,5-3 cm in doorsnede. 1,00-3,00. Juni (-juli). Op droge stenige of zandige grond. Vrij zeld. in R en W, elders zeld., ook aangeplant. Oorspr. uit de bergen van M.- en Z.-Europa, soms verw. (*R. ferruginea* Vill., *R. rubrifolia* Vill.)

R. glauca Pourr.

Bergroos

Opm. Soort uit *R. sectie Caninae*, subsectie *Rubrifoliae*

13. (11) Takken met stekels verspreid over de volle lengte (dus niet alleen paarsgewijs bij de knopen) en ongelijksoortig bestekeld met veel kleine lange naaldvormige stekels en kortere borstelharen. Kelkbladen afvallend vóór de bottelrijping (roodkleuring). Bladsteel en bladspil behaard. Bladen 7-9-tallig. Bladjes 2-3 cm lang, bovenzijde onbehaard, glimmend donkergroen; onderzijde onbehaard of zeer spaarzaam behaard, lichtgroen. Boven- en onderzijde in de herfst bruinrood kleurend. Bloemen donkerroze, 4-5 cm in doorsnede. Tuinstruik, op enkele plekken verwilderd. Oorspr. uit N.-Amerika

R. nitida Willd.

Glansroos

- Takken bij de knopen gelijksoortig bestekeld met weinig rechte tot licht gebogen, in paren geplaatste stekels. Kelkbladen afvallend bij rijping (roodkleuring) van de bottels. Bladen 5-11-tallig. Steunbladjes met oortjes. Bladsteel en bladspil kaal, gegroefd, rood aangelopen. Bladjes onbehaard. Bloemen 1-5 bijeen, bloemkleur roze, 4-6 cm in doorsnede. Stijlkanaal 1,6-3,0 mm in doorsnede. Veel aangeplant. Naast de wilde vorm zonder uitlopers worden in Nederland ook cultivars en hybriden gevonden. Deze hebben vaak wel uitlopers. Oorspr. uit N.-Amerika. Vrij zeld. verwilderd.

R. virginiana Mill.

Virginische roos

14. (4) Bladjes dun, niet leerachtig, 7 (of 5)-tallig, alle korter dan 4 cm (indien alleen topbladje 5-7 cm lang: zie *R. villosa*). Verhoute takken meestal met één soort stekels, zonder gesteelde klieren; lagere takdelen soms ook met naaldvormige stekels. Bloemkroon minder dan 5 cm in doorsnede (bij *R. villosa* tot 6 cm in doorsnede), wit, roze of rood. *R. sectie Caninae*. 15
- Bladjes dik en leerachtig, blauwgroen, meestal 5-tallig, meestal 5-7 cm lang, zelden korter dan 5 cm. Verhoute takken zeer dicht bezet met korte rechte tot zwak gekromde en lange naaldvormige stekels, daartussen gesteelde klieren. Bloeiwijze 1 (-4)-bloemig. Bloemkroon 5-9 cm in doorsnede, half gevuld, diep karmijnrood tot purper, 0,30-1,20. Mei-juli. Tuinplant, soms verwilderd. Vroeger ook als geneeskruid gekweekt.

R. gallica L. '**Officinalis**'

Apothekersroos

R. sectie Caninae Christ

15. Bladjes zonder klieren of uitsluitend met zittende klieren op de nerven of aan de rand van de bladjes, aan de onderzijde onbehaard of behaard, geurloos of met een hars- of terpentijneur bij kneuzen. Niet naar appels of wijn geurend. Indien zowel behaard als beklierd, dan de beharing opvallender dan de bekliering. 26
- Bladjes aan de gehele onderzijde dicht bezet met kleverige kort gesteelde klieren, die bij wrijven naar appels of wijn geuren (vers materiaal). Indien tevens behaard, dan de bekliering opvallender dan de beharing 16

R. sectie **Caninae**, subsectie **Rubigineae** (Egelantierrozen-groep)

- 16.** Blaadjes breed, rond tot eivormig, met afgeronde bladvoet. Duidelijke appelgeur bij kneuzen. **20**
- Blaadjes ovaal tot langwerpig-elliptisch met duidelijk wigvormige voet. Zwakke appelgeur bij kneuzen. **17**
- 17.** Bloem- en bottelsteel zonder of hoogstens met enkele klieren **18**
- Bloem- en bottelsteel sterk beklierd. Blaadjes ovaal tot langwerpig-elliptisch met duidelijk wigvormige voet.
Tot nu toe één keer aangetroffen in kalkgrasland in Z. (R. micrantha x R. agrestis)
- Rosa x bishopii** (Wolley-Dod)
- 18.** Bloemen wit, lichtroze of felroze. Stijlkanaal minstens 0,8 mm breed, stijlen zwak tot duidelijk behaard. Kelkbladen afstaand of opgericht. **19**
- Bloemen wit, soms lichtroze. Stijlkanaal 0,5-0,8 mm in doorsnede, stijlen kaal of heel zwak behaard. Kelkbladen teruggeslagen en vroeg afvallend. Blaadjes vaak ver uit elkaar staand, 2-2,7 cm lang en 1-1,3 cm breed. Bloem- en bottelsteel doorgaans vrij lang, soms met enkele klieren. Stekels stevig, haakvormig met brede basis.
Op warme, droge kalkhoudende bodems, vooral in kalkgraslanden. Zeer zeld. in Z en R, elders soms aangeplant.
- Rosa agrestis** Savi
Kraagroos
- 19.** Kelkbladen afstaand. Stijlkanaal 0,8-1,2 mm in doorsnede, stijlen zwak behaard. Blaadjes 1,5-2,5 cm lang en ongeveer 1 cm breed. Bloemsteel variabel in lengte, vaak intermediair tussen die van de ouders. Op warme, droge kalkhoudende bodems. Zeer zeld. in R, W en Z, ook aangeplant.
(R. agrestis x R. elliptica)
- Rosa x inodora** Fr.
Schijnkraagroos
- Kelkbladen opgericht en lang blijvend. Doorsnede stijlkanaal 1,2 mm of breder, stijlen duidelijk behaard. Blaadjes 1,5-2,5 cm lang en 1,1 cm breed. Bloemsteel vrij kort. Op warme, droge kalkhoudende bodems. Zeer zeld. in R, W en Z, ook aangeplant.
- Rosa elliptica** Tausch
Wigbladige roos
- 20. (16)** Bladen 5-7-tallig **21**
- Bladen (7-) 9-tallig. Bloemen lichtgekleurd, wit-roze of variërend in kleur tussen de kleur van de ouders, 3-4 cm in diameter. Takken ongelijksoortig bestekeld, met grote rechte, kleine rechte naaldvormige en forse hakige stekels. Blaadjes bij kneuzen met een duidelijke appelgeur. Op droge, matig voedselrijke, meestal kalkhoudende grond op duinhellingen. In R, W en E (zeldzaamheid niet bekend) en zeer zeldz. in Z. (R. x cantiana (Wolley-Dod) Wolley-Dod), (R. rubiginosa x R. spinosissima).
- R. x biturigenensis** Boreau
- 21.** Bottelsteel duidelijk beklierd **22**
- Bottelsteel onbeklierd. Deze hybride tussen een vrouwelijke R. rubiginosa of R. x gremlii en een mannelijke roos uit de subsectie Canina lijkt sterk op een Egelantierroos en verschilt hiervan door het bezit van enkele hakige stekels met een brede basis tussen hoofdzakelijk slanke, gebogen, toegespitste stekels. Een vorm met beklieerde bottelstelen, die nauwelijks van Egelantier te onderscheiden is, blijft hier buiten beschouwing. Verspreiding nog onvoldoende bekend. Tot nu toe aangetroffen in F en Z.
Rosa x nitidula Besser
- 22.** Bloemen roze, zelden wit. Takken gelijksoortig of ongelijksoortig bestekeld. Duidelijke appelgeur bij kneuzen van blaadjes. Indien gelijksoortig bestekeld, zijn alle stekels haakvormig. **24**
- Bloemen wit tot witachtig roze. Roos lijkt op een sterk behaarde Egelantier, maar de appel- en harsgeur bij kneuzen van blaadjes zwak en de stekels zijn deels slank en recht en deels hakig gebogen. Ook is het aantal klieren kleiner dan bij Egelantier **23**
- 23.** Breedte stijlkanaal kleiner dan 1,3 mm. Bottels ongelijk in grootte en stand van de kelkbladen. Kelkbladen meestal afstaand, soms ook teruggeslagen of steil omhooggericht. Bottelsteel zeer variabel in lengte, 7-20 mm lang, soms korter dan de bottel. Bottels Verspreiding onvoldoende bekend. Tot nu toe aangetroffen in F, N en Z. (R. rubiginosa x R. tomentosa)
- Rosa x avrayensis** Rouy
- Breedte stijlkanaal tenminste 1,2 mm, bottelsteel korter dan de bottel, kelkbladen steil omhoog en blijvend tot in de winter. Tot nu toe nog niet in Nederland aangetroffen. (R. rubiginosa x R. sherardii)
- Rosa x suberecta** (Woods) Ley
- 24.** Breedte stijlkanaal kleiner dan 1,2 mm **25**
- Stijlkanaal 1,2-2,5 mm breed. Takken ongelijksoortig bestekeld, met kleine, naaldvormige, rechte stekels en forse sikkelvormige of hakige stekels. Blaadjes enkel of dubbel gezaagd, al dan niet behaard. Bloemen 3-4 cm in diameter, dieproze tot rood. Stijlen wollig behaard. Bloemsteel 1-1,5 cm lang. Kelkbladen deels tot in de winter steil opgericht. Bottelsteel korter dan of even lang als de bottel. Bottels 1,5-2,5 cm lang, 1-1,5 cm breed. Op kalkrijke, tamelijk droge bodems, zelden op lemige zandgronden. In heggen, kalkgraslanden en struwelen. Ook aangeplant en verwilderd. Minder algemeen dan R. x gremlii. Vrij zeldzaam in E, F, R, W en Z, elders zeld. (R. eglanteria L.)
- Rosa rubiginosa** L
Egelantier

- 25.** Stijlkanaal 0,5-0,8 mm breed. Takken gelijksoortig bestekeld, stekels haak- of sikkelvormig. Blaadjes meervoudig gezaagd, al dan niet behaard. Bloemen 2-3,5 cm in diameter, roze, zelden wit. Stijlen onbehaard of heel zwak behaard. Bloemsteel 1-3 cm lang. Bottelsteel 1-3 cm lang, even lang als tot drie maal zo lang als de bottels. Kelkbladen na de bloei teruggeslagen en afvallend vóór de bottelrijping. Bottels klein, vaak flesvormig of anders elliptisch in zijaangezicht, 10-17 mm lang en 6-8 mm breed. Voorkeur voor warme, droge kalkhoudende bodems. Zeld. in R, W en Z, elders zeer zeldzaam.

Rosa micrantha Borrer ex Sm.

Kleinbloemige roos

- Stijlkanaal doorgaans 0,8-1,2 mm breed; smaller komt ook voor. Takken gelijksoortig of ongelijksoortig bestekeld. Blaadjes dubbel of meervoudig gezaagd, al dan niet behaard. Bloemen 2,5-4 cm in diameter, kleur varieert van wit tot donkerroze. Stijlen zwak tot wollig behaard. De stand van de kelkbladen na de bloei varieert van vroeg afvallend tot steil opgericht en tot in de winter blijvend. Bottelsteel variabel van lengte. Op kalkrijke, tamelijk droge bodems, zelden op lemige zandgronden. In heggen, kalkgraslanden en struwelen. Ook aangeplant en verwilderd. Vrij algemeen in E, F, R, W en Z, elders zeld. Veel van de oude waarnemingen van Egelantier blijken bij nader onderzoek Schijnegelantier te zijn. (R. henkeri-schulzei Wissemann, R. columnifera (Schwertschl.) Henker & G. Schulze, R. x bigeneris). (R. rubiginosa x R. micrantha).

Rosa x gremlii (Christ) Christ ex Gremli

Schijnegelantier

- 26. (15)** Stekels aan de kortloten fors en stevig, met brede basis, meestal haakvormig, soms licht gekromd. Blaadjes onbehaard of soms (vooral aan de onderzijde) behaard, zonder opvallende geur, meestal onbeklierd, soms beklierd maar klieren dan beperkt tot de nerven en/of de rand van de blaadjes (loep!). Bottelstelen meestal onbeklierd, zelden spaarzaam beklierd.

R. sectie Caninae, subsectie Caninae

32

- Stekels aan de kortloten slank, meestal met smalle basis, soms met licht verbrede basis, licht gebogen tot geheel recht. Blaadjes aan beide zijden viltig behaard (soms bovenzijde zwak behaard), aan de onderzijde meestal bezet met klieren die in de beharing verborgen zitten (bekliering schaars tot overvloedig). Bij kneuzen licht naar hars of terpentijn ruikend. Bottelstelen altijd sterk beklierd.

R. sectie Caninae, subsectie Vestitae

27.

R. sectie Caninae, subsectie Vestitae Christ (Viltrozen-groep)

- 27.** Onderzijde van de blaadjes zonder kort gesteelde, vaak rood gekleurde klieren, vergelijkbaar met de klieren van Egelantier. Stekels slank en recht, niet duidelijk hakig gebogen. De blaadjes hebben meestal aan de onderzijde licht naar hars of terpentijn ruikende klieren die in de beharing verborgen zitten. Bloemkleur is afhankelijk van de soort van wit, roze of rood.

29

- Onderzijde van de blaadjes met talrijke verspreide klieren. De kort gesteelde, vaak rood gekleurde klieren lijken op de klieren van Egelantier. Vaak zijn ook zittende witte/kleurloze klieren aanwezig, verborgen tussen de beharing (loep!). Bloemen wit tot roze-wit. Appel- en harsgeur bij kneuzen van blaadjes zwak. Stekels hoofdzakelijk slank en recht, sommige ook hakig gebogen.

28

- 28.** Breedte stijlkanaal kleiner dan 1,3 mm. Bottels ongelijk in grootte en stand van de kelkbladen. Kelkbladen meestal afstaand, soms ook teruggeslagen of steil omhooggericht. Bottelsteel zeer variabel in lengte, 7-20 mm lang, soms korter dan de bottel (belangrijk verschil met Rosa tomentosa die bottelstelen heeft van 2-3 cm lang). Verspreiding onvoldoende bekend door verwisseling met Rosa tomentosa. Tot nu toe aangetroffen in E, F, N, R, S, W en Z. (R. tomentosa x R. rubiginosa)

Rosa x avrayensis Rouy

- Breedte stijlkanaal tenminste 1,2 mm, bottelsteel korter dan de bottel, kelkbladen steil omhoog en blijvend tot in de winter. Tot nu toe aangetroffen in Dr en eventueel ook in W. (R. sherardii x R. rubiginosa)

Rosa x suberecta (Woods) Ley

- 29.** Kelkbladen na de bloei afstaand tot opgericht, blijvend tot aan de bottelrijping (roodkleuring). Stijlkanaal 1-4 mm breed (bij R. x suberectiformis 0,5-1,2 mm breed). Bottelstelen even lang als of korter dan de bottel.

30

- Kelkbladen na de bloei spoedig teruggeslagen, afvallend vóór de bottelrijping (roodkleuring). Stijlkanaal 0,5-0,8 mm breed. Bottelstelen 2-3 cm lang. In struwelen, bosranden, houtwallen en kalkgraslanden op voedselrijke en kalkhoudende klei-, leem- en zandgronden. Vrij zeld. in E, F, P, R, W en Z. Een deel van de waarnemingen heeft betrekking op Rosa x avrayensis.

Rosa tomentosa Sm.

Viltroos

- 30.** Stijlkanaal 1,2-4 mm breed. Bloemen felroze of rood. Bloemsteel 5-15 mm lang. Kelkbladen na de bloei opgericht of afstaand, deels blijvend tot in de winter. Blaadjes 5-7-tallig, grijs of blauwgroen, met afgeronde basis. Bladrand meervoudig gezaagd en beklierd. Bottelsteel meestal korter dan of even lang als de bottel.

31

- Stijlkanaal 0,5-1,2 mm breed (doorslaggevend kenmerk!). Bloemen meestal wit-roze. Bloemsteel 15-25 lang. Kelk na de bloei afstaand, licht teruggeslagen of enigszins opgericht, afvallend tijdens de bottelrijping. Bottelsteel zeer variabel, korter of langer dan de bottel, 13-22 mm lang. Zeer zeld. in Dr, F, G, S en W. Verspreiding slecht bekend door verwarring met Rosa x avrayensis. (R. pseudoscabriuscula (R. Keller) Henker & G. Schulze). (R. sherardii x R. tomentosa)

Rosa x suberectiformis Wolley-Dod

Schijnviltroos

31. Stijkkanaal 1,2-2,5 mm breed (doorslaggevend kenmerk!). Bloemen meestal felroze, 2,5-4 cm in doorsnede. Kelkbladen korter dan de kroonbladen, behaard en met gesteelde klieren. Blaadjes 2,5-3,5 cm lang en 1,5-2 cm breed, min of meer eirond met iets spitse top, bovenzijde grijsblauw gekleurd, onderzijde groener; beide zijden viltig behaard, onderzijde met zittende klieren, bovenzijde meestal zonder klieren. Bottels 1,5-2 cm lang en 1-1,5 cm breed. Bottelsteel korter dan of even lang als de bottel, soms ook iets langer dan de bottel, 10-29 mm lang. Op droge kalkrijke grond. Zeer zeld. in E, N, R en W.

Rosa sherardii Davies

Berijpte viltroos

- Stijkkanaal zeer groot: 2,5-4 mm breed. Bloemen felroze tot rood, 3-6 cm in diameter. Kroonbladen met 2 mm lange gesteelde klieren op de rand (doorslaggevend kenmerk!). Kelkbladen langer dan de kroonbladen, viltig behaard en met gesteelde klieren. Blaadjes groot, tot 5-7 cm lang en 2-3 cm breed, elliptisch, vaak met min of meer parallelle zijden en kort toegespitste top; onderzijde lichter gekleurd dan bovenzijde, dicht viltig behaard en met zittende klieren; bovenzijde minder dicht behaard, met weinig of zonder klieren. Bottels opvallend groot, tot 2,5 cm lang en 2,5 cm breed, in zij aanzicht rond, met gesteelde klieren. Bottelsteel korter dan of even lang als de bottel, met gesteelde klieren. Struik met uitlopers, dichte struwelen vormend. Verwilderde cultuurplant. Zeld. in Dr, F, G, S, W en Z

Rosa villosa L.

Bottelroos

R. sectie **Caninae**, subsectie **Caninae** (Hondsrozen-groep inclusief subsectie **Tomentellae**)

32. (26) Bloem- en bottelsteel niet beklierd **35**
 - Bloem- en bottelsteel met gesteelde klieren **33**

33. Onderzijde van de blaadjes behaard op de middennerf en eventueel ook op de zijnerf. **34**

- Onderzijde van de blaadjes onbehaard, eventueel met enkele klieren op bladsteel, bladspil of middennerf. We rekenen alle hybriden tussen *R. rubiginosa* of *R. x gremlii* en een roos uit de subsectie *Caninae* met onbehaarde middennerf op de onderzijde van de blaadjes tot *Rosa x nitidula*. Kenmerkend voor deze hybride zijn naast de klieren op de bloem- en bottelsteel de sterk rood beklierde rand en onderzijde van de kelkbladen. Verspreiding nog onvoldoende bekend.
 Waarschijnlijk vrij zeld. (Hybride van een roos uit de subsectie *Caninae* als moeder met *R. rubiginosa* of *R. x gremlii* als vader).

Rosa x nitidula Besser

34. Onderzijde van de blaadjes behaard en beklierd op de middennerf en eventueel ook op de zijnerf. Blaadjes dubbel tot meervoudig gezaagd. Waarschijnlijk zeld. *R. rubiginosa* of *R. x gremlii* x een Hondsroos s.l. (subsectie *Caninae*) met behaarde middennerf op de onderzijde van de blaadjes. Verspreiding nog onvoldoende bekend.

Rosa x timbalii Crép.

- Onderzijde van de blaadjes alleen behaard op de middennerf, geen klieren. Blaadjes meestal enkelvoudig gezaagd, soms onregelmatig dubbel gezaagd. Verspreiding nog onvoldoende bekend. Waarschijnlijk zeld. (*R. arvensis* x *R. corymbifera*).

Rosa x deseglisei Boreau

35. (32) Kelkbladen na de bloei spoedig teruggeslagen, afvallend vóór de bottelrijping (roodkleuring). Stijkkanaal 0,4-0,9 mm breed **43**
 - Kelkbladen na de bloei afstaand tot opgericht, blijvend tot aan of na de bottelrijping (roodkleuring). Stijkkanaal 0,8-2,5 mm breed **36**

36. Bladen 5-7-tallig. Gelijksortig bestekeld met forse hakige stekels. Bladsteel, bladspil en blaadjes, steunblaadjes en kelkbladen behaard of onbehaard. **37**

- Bladen 5-9-tallig. Ongelijksortig bestekeld met forse hakige stekels en fijne, rechte, naaldvormige stekeltjes. Bladsteel, bladspil en blaadjes (vooral aan de onderzijde), steunblaadjes en kelkbladen (viltig) behaard. In duinstruwelen. Zeer zeld. in W. (*R. caesia* x *R. spinosissima*)

Rosa x magerisonii (Wolley-Dod) Wolley-Dod

37. Kelkbladen lange tijd opgericht, afstaand tot licht teruggeslagen, afvallend bij de bottelrijping. Stijkkanaal 0,8-1,2 mm breed. **41**
 Bloem wit-roze, zelden felroze **38**
 - Kelkbladen afstaand tot steil omhooggericht, deels blijvend tot in de winter. Stijkkanaal 1,2-2,5 mm breed. Bloem dieproze.

38. Bladsteel, bladspil en blaadjes onbehaard **40**

- Bladsteel, bladspil en blaadjes (vooral aan de onderzijde) behaard **39**

39. Lengte bottelsteel 0,5-1 cm, bloem- en bottelsteel bedekt door forse schutbladen. Blaadjes, bladsteel en bladspil (vrijwel) onbeklierd. Blaadjes grijsachtig groen. Gedrongen recht opgaande struik, 1,0-1,5 m hoog. Jonge takken vaak rood- of blauwachtig berijpt. Bloemkleur diep roze tot roodachtig. Roos met (viltig) behaarde steunblaadjes, kelkblaadjes, bladsteel, bladspil en blaadjes. Breedte stijkkanaal (1,2) 1,4-2,5 mm. In duinstruwelen op kalkrijke bodem. Zeld., vooral in W. Opgaven elders betreffen waarschijnlijk *Rosa x subcollina*. (*R. caesia* subsp. *caesia* (Nyman) G.G. Graham & Primavesi, *R. coriifolia* Fr.)

Rosa caesia Sm.

Behaarde struweelroos

- Roos met behaarde bladsteel, bladspil en blaadjes en een stijkkanaal breder dan 0,9 mm, die niet aan alle bij *Rosa caesia* genoemde kenmerken voldoet. Verspreiding onvoldoende bekend. Waarschijnlijk zeld. (*R. caesia* x *canina* of *corymbifera*)

Rosa x subcollina (Christ) Vuk

Schijnheggenroos

40. (38) Steunblaadjes en kelkbladen onbehaard. Lengte bottelsteel 0,5-1 cm. Bloem- en bottelsteel bedekt door forse schutbladen. Bladsteel en bladspil vrijwel onbeklierd. Gedrongen recht opgaande struik, 1,5-2,0 m hoog. Jonge takken vaak blauwgroen berijpt. Bladsteel en bladspil onbehaard (soms enkele haren aan de voet van de zijtakjes), vaak met enkele gesteelde klieren en kleine stekels. Blaadjes blauwgroen, vaak glanzend. Bloemkleur dieproze tot roodachtig. Stijkkanaal 1,2-2,5 mm breed. In houtwallen en struwelen op voedsel- en kalkrijke bodems. Zeld. in R en W elders zeer zeld. (R. dumalis non Bechst., R. caesia subsp. glauca (Nyman) G.G. Graham & Primavesi), R. afzeliana Fr.).

Rosa vosagiaca (N.H.F. Desp.) Déségl.

Kale struweelroos

- Roos met onbehaarde bladsteel, bladspil en blaadjes en een stijkkanaal breder dan 0,9 mm, die niet aan alle bij Rosa vosagiaca genoemde kenmerken voldoet. Verspreiding onvoldoende bekend. Waarschijnlijk vrij zeld. (R. canina x R. vosagiaca)

Rosa xsubcanina (Christ) Vuk

Schijnhondsroos

41. (37) Blaadjes niet beklierd aan de onderzijde op de middennerf. Bloemen meestal witachtig-rose **42**

- Blaadjes aan de onderzijde beklierd op de middennerf. Bloemen felroze. Kleine struik, 40-60 cm hoog. Verspreiding onvoldoende bekend. Zeer zeld. (R. squarrosa x R. vosagiaca).

Rosa x dumalis Bechst.

42. Blaadjes behaard aan de onderzijde, minstens op de middennerf. Verspreiding onvoldoende bekend. Waarschijnlijk zeld.

(R. caesia x R. canina of R. corymbifera).

Rosa xsubcollina (Christ) Vuk

Schijnheggenroos

- Blaadjes niet behaard aan de onderzijde. Verspreiding onvoldoende bekend. Waarschijnlijk vrij zeld. (R. canina x R. vosagiaca).

Rosa xsubcanina (Christ) Vuk

Schijnhondsroos

43. (35) Blaadjes ten minste aan de onderzijde behaard **47**

- Blaadjes aan beide zijden onbehaard **44**

44. Blaadjes aan de onderzijde beklierd, minstens op de middennerf. **45**

- Blaadjes aan de onderzijde niet beklierd. Zeer algemeen in het hele land, behalve op zeer natte en zure gronden.

Rosa canina L

Hondsroos

45. Alleen de middennerf op de onderzijde van de blaadjes met een aantal klieren **46**

- Middennerf en zijnerf op de onderzijde van de blaadjes duidelijk en talrijk beklierd. Blad meervoudig gezaagd. Iedere hoofdtand met 1-3 gesteelde rode klieren dragende neventandjes. Verspreiding onvoldoende bekend. Waarschijnlijk zeld. (incl. R. scabrata J. Henning). (R. canina var. squarrosa A. Rau).

Rosa squarrosa (A. Rau) Boreau

Beklierde hondsroos

46. Bladsteel en bladspil onbehaard of met verspreide haren. Blad meestal dubbel, soms ook onregelmatig enkelvoudig of meervoudig gezaagd. Verspreiding onvoldoende bekend. Waarschijnlijk algemeen. (R. canina x R. squarrosa).

Rosa x insignis Déségl.

- Bladsteel en bladspil rondom behaard. Middennerf aan de bladonderzijde beklierd en onbehaard of met slechts enkele haren. Blad enkelvoudig tot meervoudig gezaagd, vaak erg variabel op dezelfde plant. Zeer zeld. in F en Z. (R. canina x R. tomentella)

Rosa x dumetorum Thuill.

47. (43) Blaadjes aan de onderzijde beklierd, minstens op de middennerf. Bladrand enkelvoudig tot meervoudig gezaagd **49**

- Blaadjes aan de onderzijde niet beklierd. Bladrand doorgaans enkelvoudig (tot dubbel) gezaagd. **48**

48. Onderzijde blaadjes in de botteltijd geheel behaard, ook op de zijnerf van de tweede graad en op het bladmoes. Beharing bovenzijde blaadjes in de botteltijd uiteenlopend van vrijwel kaal tot vrij sterk behaard. Waarschijnlijk vrij zeld. in het hele land. (R. obtusifolia Desv.).

Rosa corymbifera Borkh.

Heggenroos

- Onderzijde blaadjes in de botteltijd alleen behaard op de hoofdnerv en eventueel ook op de zijnerf eerste graad. Beharing bovenzijde blaadjes in de botteltijd kaal of met enkele haren. Waarschijnlijk vrij zeld. in het hele land. (R. canina x R. corymbifera).

Rosa x semiglabra

Hondsroos x Heggenroos

49. Blaadjes aan de onderzijde met vrij veel klieren, minstens op de middennerf

- Blaadjes aan de onderzijde met enkele klieren op de middennerf. Blad enkelvoudig tot meervoudig gezaagd. Zeld., vnl. in E, F, P, R, W en Z. Waarschijnlijk talrijker dan *Rosa tomentella*.

Rosa corymbifera* × *Rosa tomentella

Heggenroos × Beklierde heggenroos

50. Middennerf aan de onderzijde van de blaadjes sterk behaard en met talrijke klieren bezet. Zijnerfven meestal minder behaard en beklierd, vaak ook onbeklierd. Blad meervoudig gezaagd. Zeld., vnl. in E, F, P, R, W en Z. Veel waarnemingen van *Rosa tomentella* betreffen *Rosa corymbifera* × *tomentella*. (*R. balsamica* Besser, *R. obtusifolia* auct. non Desv.)

***Rosa tomentella* Léman**

Beklierde heggenroos

- Middennerf aan de bladonderzijde beklierd en met slechts enkele haren. Blad enkelvoudig tot meervoudig gezaagd, vaak erg variabel op dezelfde plant. Zeer zeld. in F en Z. (*R. canina* × *R. tomentella*)

***Rosa* × *dumetorum* Thuill.**